

INSTITUT ZA UPOREDNO PRAVO
INSTITUT ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

FINANSIJSKI KRIMINALITET I KORUPCIJA

18-19. oktobar 2019. godine
Vršac, Srbija

Priredili:
Jelena Kostić
Aleksandar Stevanović

Beograd
2019

Konferencija
FINANSIJSKI KRIMINALITET I KORUPCIJA
18-19. oktobar 2019. godine, Vršac, Srbija

Organizatori
Institut za uporedno pravo
Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
u saradnji sa Pravosudnom akademijom Republike Srbije

Izdavači
Institut za uporedno pravo
Institut za kriminološka i sociološka istraživanja

Za izdavača
Prof. dr Vladimir Čolović
Dr Ivana Stevanović

Priredivači
Dr Jelena Kostić
Aleksandar Stevanović, MA

Recenzenti
Prof. dr Milan Škulić
Prof. dr Slađana Jovanović
Prof. dr Stanko Bejatović

Prelom i dizajn
Ana Ranković

Štampa
Planeta Print

Tiraž
200

Ova publikacija je izrađena u okviru naučno-istraživačkog projekta „Srpsko i evropsko pravo: upoređivanje i usaglašavanje“ (broj 179031), koga finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, a sprovodi ga Institut za uporedno pravo i naučno-istraživačkog projekta „Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije“ (broj 47011), koga finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, a sprovodi ga Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

SADRŽAJ

<i>Nataša Delić</i> KRIVIČNOPRAVNI ASPEKT BORBE PROTIV KORUPCIJE	7
<i>Dragan Jovašević</i> ZLOUPOTREBA SLUŽBENOG POLOŽAJA – OPŠTE KRIVIČNO DELO KORUPCIJE	37
<i>Jovan Ćirić</i> ISTINE I ZABLUDE O KORUPCIJI	51
<i>Dorđe Đorđević, Ivana P. Bodrožić</i> USKLAĐIVANJE ODREDAKA KZ SA MEĐUNARODNIM DOKUMENTIMA O FINANSIRANJU TERORIZMA	67
<i>Zoran S. Pavlović</i> FIGHTING MONEY LAUNDERING AND CONTROL OF REAL ESTATE TRANSACTIONS	79
<i>Ljubinko Mitrović, Sonja Tomašević</i> PRIMANJE I DAVANJE MITA U REPUBLICI SRPSKOJ	91
<i>Veljko Ikanović</i> INTEGRITET PRAVOSUĐA U BOSNI I HERCEGOVINI I MOGUĆI RIZICI OD NASTANKA KORUPCIJE	103
<i>Nataša Tanjević</i> KORUPCIJA I PRIVREDNI KRIMINAL IZMEĐU POLITIKE I EKONOMIJE - POSLEDICE SPREGE EKONOMSKE I POLITIČKE MOĆI	113
<i>Mina Zirojević</i> TRADICIONALNA SHVATANJA O ORGANIZOVANOM KRIMINALU I KORUPCIJI	127
<i>Filip Mirić</i> KORUPCIJA KAO PRAVNI I DRUŠTVENI FENOMEN	135
<i>Nikola Vujičić</i> KRIVIČNA DELA PRIMANJE MITA I DAVANJE MITA U KRIVIČNOM ZAKONODAVSTVU I PRAKSI REPUBLIKE SRBIJE	143
<i>Božidar Banović, Aleksandra Ilić</i> MEDJI I ORGANIZOVANI KRIMINALITET	157

<i>Dragan Obradović</i> FINGIRANE SAOBRAĆAJNE NEZGODE – MODEL FINANSIJSKOG KRIMINALITETA KROZ PREVARE U OSIGURANJU	169
<i>Ana Batričević</i> FINANSIJSKI KRIMINALITET I KORUPCIJA U PREHRAMBENOJ INDUSTRIJI - IZAZOVI, PREVENCIJA, REAKCIJA	187
<i>Dejan Šuput</i> KORUPCIJA U SPORTU	201
<i>Marina Matić Bošković</i> POSEBNE DOKAZNE RADNJE KAO INSTRUMENT BORBE PROTIV KORUPCIJE	215
<i>Miloš B. Stanić</i> USTAVNI POLOŽAJ I OSNOVNE NADLEŽNOSTI DRŽAVNE REVIZORSKE INSTITUCIJE NA PRIMERIMA BUGARSKE, HRVATSKE, MAĐARSKE, SLOVENIJE, SEVERNE MAKEDONIJE I SRBIJE	229
<i>Dragan Cvetković, Božidar Banović</i> UPRAVLJANJE RIZICIMA OD PREVARA SA ASPEKTA FORENZIČKOG RAČUNOVODSTVA	243
<i>Arben Murtezić</i> ODUZIMANJE NEZAKONITO STEČENE IMOVINE: ZAHTJEVI EVROPSKE UNIJE I LJUDSKA PRAVA	259
<i>Nikola Paunović</i> ULOGA FINANSIJSKE ISTRAGE U BORBI PROTIV PRANJA NOVCA KOJI PROISTIČE IZ KORUPTIVNIH KRIVIČNIH DELA - analiza normativnog stanja, izazovi i perspektive	273
<i>Nataša Mrvić Petrović, Jelena Kostić</i> NAKNADA ŠTETE PROUZROKOVANE FISKALNIM KRIVIČNIM DELOM	295
<i>Aleksandar Stevanović</i> POJAM SUKOBA INTERESA U TEORIJI I ZAKONODAVSTVU REPUBLIKE SRBIJE	307

PREDGOVOR

Finansijski kriminalitet i korupcija su dva različita pojma koja su u praksi često neodvojiva. To je npr. slučaj kod zloupotreba u postupcima javnih nabavki. Takvi postupci negativno utiču na javne finansije, a što nepovoljno utiče i na ekonomski standard građana, dok u krajnoj liniji ugrožava principe vladavine prava i pravne države. Međutim, korupcija zahteva ne samo opšti, već i sektorski pristup. Ona je prisutna u različitim oblastima, a izvršioци krivičnih dela korupcije imaju zajednički cilj koji se ogleda u protivpravnom sticanju imovinske koristi. Zbog toga je veoma bitna komponenta prevencije i borbe protiv korupcije oduzimanje imovine stečene izvršenjem krivičnih dela. U prvom delu našeg zbornika autori su pisali o krivičnopравnim aspektima borbe protiv korupcije, zloupotrebi službenog položaja kao segmentu navedenog aspekta, davanju i primanju mita, istinama i zabludama o korupciji, zloupotrebi službenog položaja, integritetu pravosuđa i rizicima nastanka korupcije, vezi između korupcije i privrednog kriminala, tradicionalnim stavovima o organizovanom kriminalu i korupciji, kao i navedenoj pojavi kao pravnom i društvenom fenomenu. Kako je za laičko poimanje organizovanog kriminala koji je često u tesnoj vezi sa finansijskim kriminalitetom od velikog značaja uloga medija, autori u ovom zborniku su analizirali i odnos medija prema navedenoj pojavi, ali i naučni diskurs koji potom utiče na zakonodavna rešenja i aktivnosti, kada je reč o organizovanom kriminalitetu. Objektivno izveštavanje bez prejudiciranja ishoda eventualnog sudskog postupka odražava se i na poverenje građana u rad organa formalne socijalne kontrole.

Korupcija je često povezana sa finansijskim krivičnim delima i organizovanim kriminalom, a prisutna je i u privrednom sektoru. Zbog toga je zakonodavac izmenama i dopunama Krivičnog zakonika iz 2016. godine propisao nova krivična dela: primanje mita u obavljanju privredne delatnosti i davanje mita u obavljanju privredne delatnosti.¹ Fenomenologija finansijskih krivičnih dela i krivičnih dela korupcije je veoma složena. Zbog toga njihovo dokazivanje često zahteva primenu posebnih dokaznih postupaka i primenu posebnih znanja i veština, a njihova prevencija poseban pristup u zavisnosti od oblasti u kojima se ona preduzimaju. Korupcija je prisutna ne samo u javnom sektoru, već i u drugim oblastima, kao što je npr. sport, dok je finansijski kriminalitet prisutan ne samo u javnom sektoru ili sektoru osiguranja, već i u prehrambenoj industriji i drugim oblastima. Upravo je to jedan od razloga zbog čega je pristup suzbijanju tih društveno štetnih pojava potrebno prilagoditi oblastima u kojima se one javljaju. Naročito u oblasti preventivnog delovanja. Teme kojima se bave autori u ovom zborniku osim korupcije u sportu, finansijskog kriminaliteta u oblasti osiguranja i prehrambenoj industriji jesu i pranje novca i finansiranje terorizma.

U cilju otkrivanja krivičnih dela koja spadaju u delatnost organizovanih kriminalnih grupa, krivičnih dela korupcije i finansijskih krivičnih dela neophodno je primeniti posebne dokazne tehnike i metode. Osim toga, potrebno je i zajedničko delovanje različitih državnih institucija, kao što su npr. banke, društva za osiguranje, Poreska uprava, Uprava carina,

¹ „Službeni glasnik RS“, broj 94/2016.

Agencija za borbu protiv korupcije, vrhovna revizorska institucija, Komisija za hartije od vrednosti sa jedne strane i pravosudnih organa sa druge strane. Navedene institucije imaju značajnu ulogu u otkrivanju i dokazivanju finansijskih krivičnih dela i krivičnih dela korupcije. Zbog toga je njihova saradnja i blagovremeno dostavljanje informacija nadležnim pravosudnim organima od velikog značaja ne samo za dokazivanje postojanja krivičnih dela, već i za oduzimanje imovinske koristi stečene njihovim izvršenjem i obeštećenje oštećenih lica. Autori tekstova u ovom zborniku analiziraju primenu posebnih dokaznih radnji u cilju dokazivanja krivičnih dela korupcije, kao i Ustavni položaj i nadležnosti vrhovnih revizorskih institucija zemalja u regionu i Republici Srbiji, a čija je nezavisnost od velikog značaja za objektivno i nepristrasno obavljanje revizije u državnim institucijama.

S obzirom na činjenicu da je sticanje protivpravne imovinske koristi osnovni motiv izvršilaca krivičnih dela organizovanog kriminala, kao i krivičnih dela koja se mogu smatrati finansijskim kriminalitetom i korupcijom, od ključnog značaja za njihovu prevenciju jeste oduzimanje imovinske koristi stečene izvršenjem krivičnog dela. Osim toga, posledica nekih krivičnih dela kao što su npr. fiskalna krivična dela sastoji se u nanošenju štete javnim sredstvima. Zbog toga je od velikog značaja kako za državu, jedinice teritorijalne autonomije i lokalne samouprave obeštećenje budžeta tj. uplata novčanih sredstava na propisani račun javnih prihoda. Autori radova objavljenih u ovom zborniku ukazuju na značaj uloge finansijskih istraga u borbi protiv pranja novca koji proizilazi iz koruptivnih krivičnih dela, bave se temom oduzimanja nezakonito stečene imovine u kontekstu zahteva Evropske unije i potrebe zaštite ljudskih prava, kao i naknadom štete prouzrokovane izvršenjem fiskalnih krivičnih dela.

Imajući u vidu da je sukob interesa jedan od faktora koji u velikoj meri doprinosi izvršenju krivičnih dela korupcije, tj. da predstavlja takve situacije u kojima je opravdano očekivati nastanak koruptivnog odnosa, jedan od autora u svom radu objavljenom u ovom zborniku posvećuje posebnu pažnju navedenom pitanju.

Nakon publikovanja prošlogodišnje monografije „Finansijski kriminalitet“, a čijem je objavljivanju prethodila intenzivna zakonodavna aktivnost u Republici Srbiji, nastavljeno je sa izmenama postojećih i usvajanjem novih propisa koji regulišu oblast finansijskog kriminaliteta i korupcije. Tako je nedavno usvojen Zakon o lobiranju² kao i Zakon o sprečavanju korupcije³, sa čijom će se primenom otpočeti za godinu dana. U radovima objavljenim u ovom zborniku analiziraju se dosadašnji rezultati prethodnih zakonodavnih intervencija i nude rešenja za ona pitanja koja su ostala „otvorena“ ili se postojeći zakonodavni okvir pokazao kao neefikasan u njihovom regulisanju.

Nadamo se da će zaključci sadržani u tekstovima objavljenim u našem zborniku zahvaljujući Pravosudnoj akademiji koja je i ovaj put podržala organizaciju zajedničke konferencije Instituta za uporedno pravo i Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja doprineti potpunijem sagledavanju problematike finansijskog kriminaliteta i korupcije, a samim tim i unapređenju postojećih znanja.

Beograd, 23. septembar 2019.

Dr Jelena Kostić
Aleksandar Stevanović, MA

² „Službeni glasnik RS“, broj 87/2018.

³ „Službeni glasnik RS“, broj 35/2019.